

Μου γράφεις τις θλιβερές αλήθειες των συλλογισμών σου, και εγώ, που δλοένα αυτές συλλογίζομαι, μου έρχεται να κλαίω. Και όμως αίστάνομαι την αδυναμία μου να αναλάβω την «διαπαιδαγώγηση» του λαού.

«Κάθε φορά που επιχείρησα μια παρόμοιαν έργασιν, τίποτα δεν κατόρθωσα, κ' έμεινα συντριμμένος. Ούτε ξέρω τί αξίζουν τα άσχημα έργα μου, είμαι μάλιστα ο πρώτος που τα περιφρονώ, όμως είμαι με την τέχνην άλυσοδεμένος, και είναι η σωτηρία μου και η ζωή μου οι άλυσοίδες αυτές.

«Μου μιλείς για την Έλληνική φύση. Βρίσκω πως και η Γερμανική έχει πολύ ενδιαφέρον. Ένώ τα γυνά βουνά της Ελλάδας, και οι δυνατοί και καθαροί χρωματισμοί, μιξ δύσης, π. χ. προξενούν την έντύπωση μιξ όμορφιάς πλαστικής, έτσι και οι κατάφυτες Άλπεις και τα σκοτεινά χρώματα του ούρανού δίνουν την αίστηση μιξ όμορφιάς ζωγραφικής, και έμπνέουν τα βαθιά συμβολικά μοτίβα της Γερμανικής ποίησης, ενώ η Έλληνική φύση ξυπνά το γλυκό τραγούδι της φλογέρας του Ιανός. Και τις δυό τόσο πολύ αγαπώ, που πρέπει ίσως η ψυχή μου να κρατήσει και τις δυό αγαπες! Και όμως!.. ω! αυτή η Γοτθική μεγαλοπρέπεια...

«Άχ! μου μιλείς ακόμη για την πρόδο μου στα Γερμανικά. Δεν είμαι έγκριστήμένος με τον έαυτό μου. Δεν μπορώ ποτέ να οικειωθώ με μιξ ξένη γλώσσα, και φαντάζομαι πόσο θα σ' στενοχωρούν τα λάθη μου.

«Όταν ξαναγυρίσεις στην Άθήνα θα είμαι και θα σ' περιμένω. Η φιλολογική μου εργασία έχει σταματήσει αυτόν τον καιρό. Η τέχνη μου βρίσκεται πάντα σε κατώτερο επίπεδο από τα όνειρά μου. Εκείνο που δημιουργώ, δεν είναι ποτέ εκείνο που θα ήθελα να δημιουργήσω. Το όνειρό μου που είναι το πέν, μένει άλλοιμονο! πάντα όνειρο. Έτσι κ' ένα νέο δραματικό μου ποίημα «Στα Σύγνερα» το έποιον πρό όλίγου έτέλειωσα, όπως όλα άλλα έργα μου, δεν ικανοποιεί την ψυχή μου.

Παρακολουθώ τον Καθηγητή Κον Breulsson στο Πανεπιστήμιο. Παραδίδει τόρξ «Ιστορία της Οικονομολογίας» που είναι πολύ ενδιαφέρουσα. Βλέπω συχνά τον καθηγητήν κ. Κρουμπάχερ. Πρό όλίγων ημερών μ' έκάλεσε στο φαγητό, και τότε μου έκανε λόγο για το άρθρο σου για μένα. Για τη συνέντευξή μου μου είπε γελώντας: «Κακούργε έχεις έρεξη να με βάλεις στα μαχαίρια με τους δασκάλους!..»

«Θα ήθελα να σου έλεγα πολλά, πρό πάντων για τις έκδρομες που με συμβουλεύεις. Άν τις έκανα θα έπεφτα στη φριχτότερη μελαγχολία. Και τελειώνοντας το γράμμα μου σ' βεβαιώνω πως η Γερμανία με πότησε κι όλας με τον βαθύτατο πόθο, και ότι η χαρά της έπιστροφής στην Πατρίδα μου θα έχόνονταν μέσ' στη θλίψη του χωρισμού μου από τη Γερμανία.

Ο φίλος σου

ΓΙΑΝΝΗΣ Α. ΚΑΜΠΥΣΗΣ

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

ΟΛΑ ΝΑ ΚΑΙΣΟΥΝΕ

Την είδα βυθισμένο σ' έρθευ' συλλογή. Στα χέρια του κρατούσε μι' ημερίδα.

— Κάτι στενοχωρημένο σ' βλέπω σήμερα.

— Άλήθεια! διάβασα το νέο πρόγραμμα της Κυβέρνησης.

— Ά! τώρα κατάλαβα σ' στενοχώρησε βέβαια η κατάρρευση των Έλληνικών σχολείων. Έχεις δικιο. Δεν είναι μικρό να μείνη κανείς χωρίς θέση.

Με νοίταζε κατάματα.

— Πώς φαίνεται πως δεν με γνώρισες ακόμα καλά. Δε πρόκειται για τον έαυτό μου. Όσο για τον έαυτό μου θα βρεθ' έποθέτω, ένα κομμάτι ψωμί έστω κι αν μείνω χωρίς θέση. Άλλο θα ήθελα που δε βλέπω να γίνεται κι αυτό με φαρμακώνει.

— Δηλαδή;

— Δε μου λές; θέλει οικονομίες ή κυβέρνηση;

— Έτσι τουλάχιστο φαίνεται.

— Τότε γιατί δεν καταργεί όλα τα Έλληνικά σχολεία και τα Γυμνάσια;

Είτανε δάσκαλος κι αυτός που μου μιλούσε. Άλλα εισοδήματα έξδ' από το μισθό του δεν ήξερα νάχη. Γι' αυτό άπόρησα σάν τον άκουσα να μου μιλή σάν να είτανε ξένος.

— Έχεις δικιο: συλλογίζεσαι τί θα γίνω εγώ; μα δε συλλογίζεσαι πως ένας δάσκαλος που θέλει να εργασθ' χρήσιμα στο έθνος του δεν πρέπει να λογαριάζη τον έαυτό του; Θα μου πής ίσως «και πως θα μαθαίνη ο κόσμος γράμματα άμα καταργηθούν

τα σχολεία»; Είχες την περιέργεια να ρωτήσεις τί γίνεται στα σχολεία μας; Δεν το έκαμες βέβαια και φαίνεται πως πολύ γρήγορα έχασες τη μαθητική ηλικία σου. Νομίζεις πως τα Έλληνόπουλά μας μαθαίνουν γράμματα; γέμματα. Κι όχι μόνο γράμματα δε μαθαίνουν, μα τους χαλνάνε και το μυαλό τους. Τα εδουχιζουμε, κατάλαβες; Άγράμματα θαχουνε τουλάχιστο κέρδος το μυαλό. Και μās χρειάζονται πιο πολύ μυαλωμένοι παρά γραμματισμένοι. Σήμερα στα σχολεία μας βασιλεύει ο Λογωτατισμός, ή ψεύτικη γλώσσα. Τα βιβλία, ή παράδοση, όλα δοϋλοι της. Ά, πρέπει να είσαι δάσκαλος, να νοιώθης λίγο, να ποης για την πατρίδα σου, για να καταλάβης πόσο έγκληματοήμε όσο δε σηκώνομαστε να βάλουμε φωτιά σ' όλα τα σχολεία και μέσα στη φωτιά αυτή να ρίξουμε τους δασκάλους. Να! είναι υποχρέωση αυτή. Αλή ή φωτιά θα μās σώση. Όταν θα γίνουνε όλα σάχη, τότε θαχίσουμε να ξαναχίσουμε από την αρχή. Και θα είναι ώραία, θα είναι Έλληνική ή νέα δημιουργία. Έγώ τουλάχιστο νοιώθω πως κάθε μέρα έγκληματώ προς την πατρίδα μου όταν υποχρεωμένος από τους έπίσημους νόμους της Πολιτείας μεταχειρίζομαι την ψεύτικη, την προδοτική γλώσσα στους μαθητές μου. Διδάσκω ιστορία. Με πνίγει το αίσθημα και δε μπορώ να σταλάξω στις ψυχές των μικρών παιδιών κείνο που έχω νοιώθω. Σ' κάθε φορά πρέπει να κάνω και λίγη τεχνολογία, για να μπορώ να συνεννοούμαι κοντά σ'ι σταβά. Μα είναι αυτό διδασκαλία; Ότε από το βιβλίο, ότε από το στόμα του δασκάλου, μπορουν να ζωογονηθουν οι ψυχές των παιδιών που διηρουνε για μάθηση. Βιβλία, δάσκαλος, μαθητές, όλα άνηχα, κρύα, μάρμαρο. Σου μιλάει ένας δάσκαλος, όχι ένας ξένος. Και μόνο ένας δάσκαλος που νοιώθει, μπορεί να αισθανθ' τί χάνουμε, τί χάνουμε κάθε μέρα με το να μένουμε δεμένοι στο έθνομικό αυτό σύστημα. Θέλεις να γίνης έθνικός ευεργέτης; θέλεις; Καίγε σχολεία. Μεγαλύτερο καλό δε μπορείς να κάνης στην πατρίδα σου. Κι η πατρίδα σου θα σ' αναγνωρίση μι' μέρα. Μη βλέπης γύρω σου. Κανείς δε θα σ' νοιώση. Έμπρός σου κοιτάζε. Πάντα εμπρός.

Έσώπασε Στήλωσε τα μάτια του σ' κάποιον σημείο και έμεινε άκίνητος. Κάτι ανάβραζε μέσα του. Στη θλίψη του είτανε σεβαστός.

— Τί συλλογίζεσαι; τον ρώτησα σιγαλά.

— Τη δυστυχία μου. Ά! Είναι πολύ σκληρό να είναι κανείς σήμερα δάσκαλος στην Ελλάδα.

Κ' έχαμογέλασε πικρά.

Υδρα

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΦΥΛΑΙΔΕΣ

ΠΕΡΙ ΓΛΩΣΣΗΣ ΣΚΙΑΣ,

(συνέχεια)

Κι όμως φυσικό δε θα είταν, όπως διορθώνουν κάθε λέξη της καθαρεύουσας σύμφωνα με τη γραμματική της δημοτικής, όσοι τη δημοτική «διάλεκτον φυσικήν» έχουν, έτσι κ' εκείνοι που «διάλεκτός» τους είναι ή καθαρεύουσα δε θα είτανε φυσικό να κάνουν το ίδιο με τις λέξεις της δημοτικής, έστω και με μι' μόνο λέξη; Και δεν έπρεπε μάλιστα το δεύτερο αυτό συχνότερα να γίνεται, αφού ή καθαρεύουσα είναι «ή ζωντανωτέρα κ' επικρατεστέρα των νεοελληνικών διαλέκτων»; Ναί, αλλά έχασα ότι μπορεί αξιόλογα να είναι ή ζωντανωτέρα κ' επικρατεστέρα, κι όμως να μη μιλιέται πουθενά, άπαράλλαχτα όπως και «ή καθαρωτάτη γερμανική». Βλέπετε πόσο μάς ώφέλησε ή εξέταση της γνώμης του κ. Σκια για το μέλλον της ελληνικής; Είδαμε ακόμα μι' φορά τί θα πεί

γλώσσα φυσική, και τί διάλεκτος δ' επικρατεστέρα. Παρατηρήστε ακόμα και κάτι άλλο. Άν ένας άνθρωπος άμόρφωτος στην κουξέντα του εκεί που λέει δέκα φορές «άστυφύλακας» πει και μι' φορά το «άστυφύλαξ» θα το πει βέβαια γιατί θυμάται πως έτσι το διάβασε. Έγώ όμως, ο γραμματισμένος, που κατά τον κ. Σκια, έχω «διάλεκτον φυσικήν» την καθαρεύουσα, που είναι κ' ή έπίσημη γλώσσα, που είναι κ' ή δ' επικρατεστέρα, εγώ που μόλις πάτησα στο σχολείο έμαθα για πρώτο μάθημα πως είναι πρόστυχη ή δημοτική, και το μάθαινα αυτό κάθε χρόνο έως ότου γλύτωσα από το σχολείο, εγώ που κάθε άλλο είμαι μαθημένος, παρά να σέβομαι, άπεναντίας να περιφρονώ τη γλώσσα τη χυδαία, εγώ γιατί να λέω άστυφύλακας, και κλητήρας, και φημερίδα; εγώ που πρόστυχα και διεφθαρμένα τα νομίζω, εγώ που ξέρω ποιά είναι τα σωστά και τα εύγενικά, εγώ — κι αυτό είναι το σπουδαίο — που έχω φυσική μου γλώσσα την καθαρεύουσα; Άντίς αυτά να προσέξει ο κ. Σκιας, αυτά να μελετήσει κι άπ' αυτά να έδγηγηθεί, κάθεται και κοπανάει «φυσικάς έπιλογάς εν τη γλώσση» και «περί ύπάρξεως άγώνος» των γλωσσών και των γλωσσικών στοιχείων για να δείξει πως δεν ξέρει να βλέπει που και πως ένεργουν των γλωσσικών φαινομένων οι γενικοί νό-

μοι. Κ' έξαφορμής του «περί ύπάρξεως άγώνος» καμκρώστε την άκόλουθη παρατήρηση. Τα δημόδια γλωσσικά στοιχεία, όσα δεν έχουνιν αντίπαλα εν τη καθαρεύουσα δεν είναι και αυτά πάντα έξισου βιώσιμα, διότι τα περισσότερα είναι λέξεις — λέξεις μόνο, βλέπει στις γλώσσες ο κ. Σκιας — δηλούσαι πράγματα ή έννοιες του φθίνοντος και βαθμηδόν εξαφανιζόμενου πολιτισμού των χρόνων της τουρκοκρατίας ώστε κατ' ανάγκην συνεξαφανίζονται και αυτά. Τοιαύται λέξεις είναι πολλὰ δηλούσαι ένδύματα, όπλα, σκεύη, έργαλεία, φαγητά, ποτά, έθιμα κτλ. άτινα εξέλιπον ή μέλλουσι να εκλίπωσι συμπαρασύροντα και τας δηλούσας αυτά λέξεις εις την λήθην*. Με τέτοιον τρόπο μπορεί κανείς να υποστηρίξει και να ποδείξει, ότι θέλει. Τα ένδύματα και τα σκεύη, και τα φαγητά και τα λοιπά που αντικαταστήσαν ή που «μέλλουσι» νάντικαταστήσουν τα «εκλιπόντα» ή «τα μέλλοντα να εκλίπωσι», έχουν όνόματα που της καθαρεύουσας είναι πιστοί στρατιώτες, ή «της αντίπαλου»; Τα χειρόχτια, ή τα γάντια, ή τουαλέτα, ή μπουφές, οι κορσέδες, το κομμό, ή κολώνια, ή ιταζέρα, τα πορτο-

(*) Σελ. 53.

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΓΙΑ ΤΟ ΛΑΟ

Η ΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΙΚΩΝ

(Από το παθολογικό μέρος της γυναικείας μελέτης «Η ΜΑΤΙΑ»)

Η τεχνητή αυτή υπονοησία, με τη μεγάλη ευκολία τ' αρρώστου να παραδέχεται τις υποβολαίς μας, είν' η πιο χαρακτηριστική όψη του ύπνωσι-
σμού. Λέγοντας ύπνωσις νοούμε προκάλεμα
ίστερικώς κρίσης, μ' όσο το δυνατό λιγότερα σπα-
σμαδικά φαινόμενα και με περισσότερο παθολογικό
ύπνο. Όπως στην τυπική κρίση, έτσι και στον ύ-
πνωσις τρεις μορφές, διαφορετικές, ή' άπαν-
τήσουμε, τη ληθαργική, την καταληπτική και την
ήπιοβατική, και κάθε μία π' αυτές ξεχωριστή
σπουδή της ματιός ή' άκνητής.

Υπνωτίζοντας ένα πρόσωπο με το συχνότερο
τρόπο, τ' επίμονο κοιτάγμα, θεωρούμε στη ματιά
του τον άγωνα της ψυχής να ξεφυγί την υποβολή
μας, να μείν' από δαύτη λεύτερη. Έτσι ανήσυχα
και πειστωμένα προσηλώνονται στην άρχή τ' άματιά
του και κάποτε γυρίζουν κλειφτικά πάνω κάτω, για
να ξεφύγουν τ' όμάς μας. Σι' λίγο, αν έμεις επι-
μένουμε, τ' άματιά τ' αρρώστου κοκκινίζουν, διακρύ-
ζουν και θολώνονται, και τ' γλέφαρα τ' αγγούρι
σπασμαδικά, ως που πέφτουν βαριά, σ' έναν ύπνο.
Οι κρυμμένοι από πίσω τους βορβοί τραβιούνται
κατ' άπάνω και μέσα, έχοντας την κόρη μεγάλη
και στο φως άναίσθητη. Αν θελήσουμε ν' άνοίξουμε
τ' άματιά, βρίσκουμε κάποιον δυσκολία για τή
σπασμαδική τους κατάσταση.

Στην πρώτη αυτή στάση του ύπνωσις, το
λήθαργο, εύκολωτα τ' νεύρα και τ' κρέατα έρε-
θίζονται και μέσ' στη γενική χαλάρωση τούτη ή
κείνη τή σίσηση, σχετικά με τον έρεθισμό, μ' ε-
ξέρουν, ή συνείδηση όμως δόλοτα κοιμάται και
στ' αρρώστου το πνεύμα καμμία υποβολή δεν κα-
τορθώνεται· μένουν έτσι στο λήθαργο πάντα κλειστά
και νεκρωμένα τ' άματιά, μάρτυρες πιστοί της κοι-
μισμένης ψυχής.

Τη ληθαργική μορφή αλλάζουμε σε καταληπτική

(*) Η άρχή του στο 121 φύλλο του «Νουμά».

ρόλλια, οι μπατίστες, ή φόδρα, το παλτό, οι φα-
νέλλες, οι μοδίστρες, οι γκαρδες, οι γραβάτες κ' οι
λαϊμοδέτες, το σακάκι και τ' όφρα, ή μπίρα, τ' α-
γκαρβόνια, οι παναμάδες και οι ρεμπόμπλικες. Η
μήπως είναι της καθαρεύουσας τ' άμπαστούνια».
Η μήπως νομίζει ο κ. Σκιας πώς είναι το είσιτή-
ριο, το ύπουργείο, το ποδήλατο, και το περιστροφό
πούκαθ' και αυτά ό,τι και το άστυφύλαξ, έφημε-
ρίς, λωποδύτης; Η μήπως δεν είχα δικίο παύλεγα
στην άρχή ότι άχρηστος και βαρετός πράγμα είναι να
γράφει κανείς και να παντάει σε τέτοια έπιχειρή-
ματα; Η καθαρεύουσα μ' όλη τή σεβαστή της ή-
λικία δεν κατόρθωσε ακόμα όχι τ' άψωμι να τ' κά-
νει άρτος ή ψωμίον, δεν κατόρθωσε κάτι που θα
είταν πολύ εύκολωτερο, δεν κατόρθωσε τις λέξεις
πούχουν την ίδια ρίζα στη δημοτική, να τις μετα-
χειρίζονται οι γραμματισμένοι επί τέλους, οι φιλό-
λογοι τουλάχιστο, όπως είναι στην καθαρεύουσα.
Η νύξ κ' ή νύχτα, λ. χ. έχουν την ίδια ρίζα. Της
καθαρεύουσας είναι ή πρώτη, κ' ή άλλη της δημο-
τικής. Πώς λοιπόν τολμάει ο κ. Σκιας, όσο σοφός
και αν είναι, να λέει πώς θα επικρατήσει ή καθα-
ρεύουσα, όταν καμιά τάξη κοινωνική, κανέναν κύ-
κλος ανθρώπων, όσο στενό και αν τον πάρουμε, δε
μεταχειρίζεται πάντοτε τ' άνύξ, και δεν ξέχασε το

άνοίγοντας στο φως τ' αφαλισμένα τ' αρρώστου
μάτια. Μένουν τότε αυτά ήρθάνοιχτα, κοκκαλια-
σμένα, δίχως καμμία έκφραση, μ' άκίνητους τούς
βορβούς, σ' άχρυσες κανείς κερί γύρω τους. Η κόρη
μεγαλωμένη και άκίνητη. Η άκνησία, κατά το
Charcot, είναι το καλύτερο χαρακτηριστικό της κα-
ταληψίας. Τ' άματιά του καταληπτικού σ' όποια
θέση κι αν τ' άβλουμε στέκονται, και στην πιο
δύσκολη άκνη, τ' άβλανε από κερί κατωμένα. Τ' ά-
ρθάνοιχτα και σαστισμένα μάτια του, τ' πλημμυ-
ρισμένα στο δάκρυ άπ' την άκνησία των γλεφάρων,
καμμία προσοχή σ' ό,τι γίνεται γύρω τους δε δεί-
χνουν, καμμία αίσθηση, αν και κατά το ήθελο
ούτε ή όραση, ούτε ή άκουή έλπίελα λείπουν. Με
τή σαστισμένη αυτή ματιά σύμφωνα, σφαιριστό
και ήμικτο μένει και το στόμα και καμμία σκέψη
με τον αρρώστο δυνατή δε μ' ε-
φαίνεται. Μ' όλ' αυτά μπορούμε να χύσουμε ζωή σ' αυτή τή μούμια,
να τήνε κάνουμε να φανή θυμωμένη, χαρωπή, έρω-
τεμένη, ό,τι θελήσουμε, βάνοντας στο πνεύμα της
μια ιδέα ταιριαστή με τή στάση της. Ξηγιέμαι κα-
λύτερα: Άνοίγοντας τ' άματιά τ' αρρώστου, σ' να
θέλ' ή άγκαλιάση κάποιον, θεωρούμ' άμέσως ν'
άλλάξ' όψη, να μερώνει ή ματιά του και τ' άχέλι
του να χαμογέλλ', έτοιμασμένα να ρουφήξ' του φι-
λιού τή γλυκάδα. Σ' αμείν' μοναχός ο αρρώστος
ξαναπέφτει πάλι στην μουγγή άκνησία του, μ' άδεν
άργει να φανή όργισμένος μόλις τεντώσουμε τ' όνα
χέρι του φοβεριστικά και μαζώξουμε τ' άλλου τ' ά-
δάχτυλα σ' ένα γρόθο... Οι έξωτερικές αυτές όπο-
βολές μας θυμίζουν όσα και ζυπητοί παθαίνουμε
άληθινά, σ' σηκώνουμε, λ. χ. θυμωμένοι τ' όχι
για να φοβερίσουμε, χάρη να τ' όθμε ζωγραφίζεται
και στην όψη μας ή όργή, με τ' άματώμενα φρύδια,
με το ζωωμένο κούτλο και τή φλογισμένη τή
ματιά (αντίχτυπος, reflexion). Παρόμοιες όποβο-
λές βρίσκουμε και σε μερικά όνειρα, όπως και π' όρα
πάνω είπαμε, στην άρχή του κεφαλαίου.

νύχτα; Γιατί ή επικράτηση της καθαρεύουσας και
ό έξαφνισμός των λοιπών διαλέκτων· δε θα πεί
κοντά στο πανελλήνιο ή νύχτα, να μάθω πώς
υπάρχει και τ' άλλο ή νύξ». Επικράτηση από τή
μια κ' έξαφνισμός από την άλλη σημαίνει ότι
μονάχα τ' ένα, ή νύξ για τόν κ. Σκιας θα λέγε-
ται και ποτέ μ' άποτέ δε θακούγεται ή νύχτα». Κ'
ένόσω δε βλέπουμε να γίνεται αυτό, νάχρησε να
γίνεται, με ποιο δικαίωμα μπορούμε να προφητεύ-
ουμε την επικράτηση του ενός; Μερικοί νομίζουν,
ίσως κι ο Σκιας, πώς ή επικράτηση αυτή με τον
καιρό θα γίνει. Μοῦ φαίνεται πώς δεν έμελέτησαν
την ιδέα τους. Ναί σιγά σιγά γίνεται ο έξαφνι-
σμός μιας γλώσσας. Αυτό το σιγά σιγά όμως, τί-
ποτ' άλλο δε σημαίνει παρά πώς στην άρχή λίγοι
σιγά σιγά πληθαίνουν όσο άφίνουν τή γλώσσα που
σιγά σιγά έξαφανίζεται και μιλούν την άλλη που
σιγά σιγά επικρατεί. Για κείνους όμως που πιστεύ-
ουν ότι θα επικρατήσει ή καθαρεύουσα άλλο νόημα
έχει το σιγά σιγά. Γι' αυτούς ή σημασία του «σιγά
σιγά» είναι πώς όταν με τον καιρό μάθει όλος ο
κόσμος ότι στην καθαρεύουσα ή νύχτα λέγεται
άνύξ· όταν όλοι θα τ' άβλουν και θα μπορούν όλοι
να κλίνουν ή νύξ, τή νυκτί, την νύχτα, τ' άνύξ,
θα αποφασίσουν να μ' ή λένε πιά ή νύχτα». Έτσι

Πολλές φορές στην καταληψία κι άλλη μια
υποβολή κατορθώνεται, ή καθρεφτισμός στη ματιά
της άρρώστου της ματιός του γιατρού της (fasci-
natio). Η δοκιμή έτσι δ' γίνεται: Κοιτάζοντας
από κοντά κατάματα την άρρωστη, λίγο λίγο ύ-
στερα τ' άβλουμε π' όπερα, πάντα όμως προσή-
λωμένοι στα μάτια της. Η ματιά της μ' άκλου-
θα πιστά, σ' άμαγεμένη, κι αν στρέψουμε γύρω για
να τήν ξεφύγουμε τριγυρίζει κ' ή άρρωστη στη
θέση της και μπορεί να πέση. Αν έξαφνα, μόλις
άπομακρυνθήκαμε, κοιτάξουμε την άρρωστη με θυμό,
μ' άγρίεμα, ή ίδιος θυμός καθρεφτίζεται και στη
ματιά της, πούμενε πρώτα παγωμένη κι άσάλευτη.
Τ' όδιο θα γίνη κι αν τήν κοιτάξουμε με τρυφερά,
ή χαρωπά, ή μ' άγάπης χαμόγελο, σ' άβλουνε τ' ά-
ματιά μας τ' άλεγεγραφική συνένωση.

(άκλουθε)

Γ ΑΒΑΖΟΣ

ΟΥΡΑΝΟΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ

(Πελοπόννησος, Άττική, Κύπρος).

Όταν ήσαν κολλητά ο Ούρανός και ή Γ' ή, έπει-
δή ήταν μεγάλη ή στενοχωρία και δεν ήμπορούσαν
πλέον να ύποφέρουν, έσυμφώνησαν ο Θεός και ή
Θάλασσα να δώσουν ο ένας τ' άλλου κλωτσιές,
όσο που να λάβ' ο ούρανός τ' ύψος και ή θάλασσα
τό βάθος που έφρεζόνταν. Πρώτος έκλώτισε ο
ούρανός και ή θάλασσα έγινε βαθύτερη· έκλώτισε
και ή θάλασσα και ο ούρανός ύψώθη άρκετά, άλλ'
έπειδή έφρεζότο περισσότερο ύψος, έκλώτισε
άλλη μια φορά τή θάλασσα. Αύτ' όμως έφρόνησε
το Θεό και ήθελε να έχη περισσότερο βάθος από
το ύψος του ούρανού διότι να είναι καλύτερη· για
τούτο δεν έκλώτισε και αύτ'ή, κατά τή συμφωνία.
Ο ούρανός παραπονέθη στο Θεό, και ο Θεός έθύ-
μωσε και για να παιδέψ' ή θάλασσα για τήν πε-
ρηφάνειά της, τήν έραλίνωσε με τρεις τρίχες από
ούρα άλόγου. Από τότε μουγκρίζει ή θάλασσα και
φοβερίζει τον ούρανό, άλλ' άδεν μπορεί να σπάση το
χαλινάρι. Μερικοί όμως λένε, πώς κατώρθωσε ως
τ' όρα να κόψ' τις δυο τρίχες, και μόνο μια τή
βαστά. Αν κόψ' και αύτ'ή θα ξαπολυθ', και θα
πνίξη όλη τήν οίκουμένη.

όταν όλοι μάθουν ότι στην καθαρεύουσα ή μύτη
λέγεται «ρίς» θα αποφασίσουν τή «μύτη» πιά να μ' ήν
τή μεταχειρίζονται. Βλέπετε τί μπόσικη, τί ά-
μελέτητη που είναι μια τέτοια ιδέα; Γιατί ό-
μως, θα ρωτήσει κανείς, να μ' ήν μπορεί να έ-
πικρατήσει σιγά σιγά με τήν πρώτη τή σωστή· ση-
μασίαν— ή καθαρεύουσα. Ότι δεν επικρατεί το εί-
παμε, άφ' ός τώρα δε βλέπουμε όχι πολλούς, μ' ά-
όσους λιγοστούς κι αν ζητήσουμε, να λένε πάντοτε
«νύξ» λ. χ. και ποτέ να μ' ήν λένε «ή νύχτα». Τ' ό-
γιατ' θα τ' όβρουμε αν ακόμα δεν ξέχασε τήν ά-
νακάλυψη του κ. Σκιας. Για να μπορούσε με τον
καιρό να επικρατήσει ή δ' ή επικρατούμενη, έπρεπε
να είταν γλώσσα φυσική, διάλεκτος ζωντανή. Έ-
πρεπε να ύπάρχουν, κι άς μ' ήν είσαν πολλοί, κείνοι
που θα έόρνε μόνο το «νύξ» και το «ρίς» και που
θα μπορούσαν, έννοείται, είτε για τή μόρφωση,
είτε, για τήν κοινωνική τους θέση, είτε γι' άλλο
λόγο να γίνουνε πρότυπο γλωσσικό στους άλλους,
που έτσι θα έόρχιζαν σιγά σιγά να λένε «νύξ» και
«ρίς» και να ξεχνούν τή «νύχτα» και τή «μύτη».
Όταν όμως του λόγου σου, κύριε, κλέβεις και σκο-
τώνεις, του κάκου πολέμας να μ' ήν κάνεις άνθρωπο
ήθικό, με τις συμβουλές και τήν κατήχηση. Τ' ό-
πολύ πολύ θα κατορθώσεις να σου μοιάσω να κλέβω

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΒΛΑΜΗ

5

Καὶ καλοντυμένο μ' εἶδες,
μὰ μὲ περιφρόνησες
—τίγριςσες μωρ' ὄλες εἶστε,
τίγριςσες καὶ φόνισσες!
Γιὰ λυπήσου με λιγάκι,
μὴ μοῦ δείχνεσαι ἄπονη·
—Πῶρτ' Ἀρθοῦρ εἶναι ἡ καρδιά μου,
ποῦκαψαν οἱ Γιάπωνοι...
Ξέρεις ποῦμαι παλαιοκάρη
καὶ δὲν ξέρω ψέματα·
—ἢ στήν πόρτα θὰ κατέδης
ἢ θὰ μῶδ στα αἶματα!

6

Σοῦ φέρνω μῦλο ἀφ' τῆ μυλιά,
ποῦ κάνει κόκκινα μυλάκια·
τὸ τρώμε, ἂ θές, μισὸ μισό.
καὶ πᾶνε κάτω τὰ φαρμάκια.

ΚΑΙΝ

Ο ΑΝΕΜΟΜΥΛΟΣ ΤΟΥ ΜΑΜΠΙΛΗ

Φίλε μου Ταγκόπουλε,

Ἐνός φίλος μου Κερκυραῖος, ποῦ ἔμεινε κάμποσο καιρὸ ἐδῶ στὴ Βιέννη, μιλοῦσε πολλὰς φορές μαζί μου, ὅπως ὅλοι οἱ συντοπίτες του, γιὰ τὴ φιλολογία καὶ γιὰ τοὺς τραγουδιστάδες τοῦ ὠραίου νησιοῦ. Μιλήσαμε συχνά καὶ γιὰ τὸν Πολυλά τὸ μακαρίτη, καὶ γιὰ τὸ Μαρκωρὰ καὶ γιὰ τὸ Μαμπίλη καὶ γιὰ τὸ Θεοτόκη καὶ γι' ἄλλους. Καὶ τοῦ ἔλεγα ἐγὼ μὲ κάποιο παράπονο γιὰ τὸ Μαμπίλη, ἔπαψε πιά νὰ γράφῃ ποιήματα, καὶ γιὰ τὸ δὲν μᾶς δίνει πιά κανένα ἀπὸ τὰ σονέττα του ἐκεῖνα ποῦ δύσκολα κανεὶς τὰ ξεχνᾷ ἅμα μὲ ἄλλὰ τύχη καὶ τ' ἀκούσῃ ἢ τὰ διαβάσῃ.

— Ὁ Μαμπίλης δὲν ἔπαψε νὰ γράφῃ, μοῦ λέει ὁ φίλος μου, ἀλλὰ ἔπαψε νὰ δημοσιεύῃ. Πολλοὶ γινώριμοί του στοὺς Κορφοὺς ξέρου, ἀπὸξω πολλὰ ποιήματά του χωρὶς νὰ ἔχουν ἀκόμα δημοσιευτῇ πουθενά.

δηλ. καὶ νὰ σκοτώνω, καὶ νὰ συμβουλεύω ὕστερα τοὺς ἄλλους ὅτι πρέπει νὰ σέβονται τὴ ζωὴ καὶ τὴν περιουσίαν τῶν ἀνθρώπων.

Αὐτὰ εἶναι ἀρετὰ, νομίζω, γιὰ νὰ δείξουν πόσο γερὰ στὰ πράγματα ἀκουμπᾷ, πόσο συμφωνεῖ μὲ τὴν ἀλήθεια ἢ γνῶμη τοῦ κ. Σκια γιὰ «τὸ μέλλον τῆς Ἑλληνικῆς». Δυὸ λόγια ἀκόμα πρέπει νὰ πῶ γιὰ νὰ τελειώσω. Σπουδαῖο ἐπιχείρημα γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς καθαρεύουσας θὰ βρεῖ δίχως ἄλλο πῶς εἶναι ὁ κ. Σκιας, καθὼς βρίσκουν καὶ ἄλλοι πολλοί, ὅτι ἡ γλῶσσα ποῦ μιλιέται, ὅπως μιλιέται ἀπὸ τοὺς γραμματισμένους στὰ ἐθνικὰ κέντρα, δὲν εἶναι ἡ καθαρὴ δημοτικὴ, μὲν εἶναι γλῶσσα ἀνακατωμένη, πλάϊ στοὺς τύπους τῆς δημοτικῆς, τύποι τῆς καθαρεύουσας δηλ. τῆς ἀρχαίας. Αὐτὸ βέβαιον νὰ τᾶρνηθῇ δὲν μπορῶ, γιὰ τὴν ἀλλιώδη πολὺ σωστὰ θάλεγε κανεὶς πῶς ἔχω καὶ ἐγὼ τοῦ κ. Σκια τὸ παρατηρητικό. Κι ὅχι μόνο δὲν τᾶρνοῦμαι, μὰ ἴσα ἴσα βρίσκω πῶς αὐτὸ ἔκανε τὸν κ. Σκια νὰ γελαστῇ καὶ νὰ πιστέψῃ πῶς ἐπικρατεῖ ἡ καθαρεύουσα, καὶ νὰ ἐλπίζῃ πῶς θὰ γείνῃ «ἡ μόννη ἑλληνικὴ γλῶσσα τῆς αὔριου». Δὲ θὰ γελοῖται ὁ κ. Σκιας ἂν ἐπρόσχε καὶ παρατηροῦσε ὅτι στήν ἀνακατωμένη γλῶσσα ποῦ μιλάμε, τοὺς γραμματικούς τύπους τῆς ἀρχαίας τοὺς ἀπαντᾷ κανεὶς μονάχα

— Δὲ θυμάσαι σὺ κανένα ποίημά του; ρώτησα.

— Πῶς δὲ θυμάμαι;

— Πές μου λαπὸν κανένα.

— Νὰ σοῦ εἰπῶ τὸν «Ἀνεμόμυλο», ἀλλὰ κοίταξε νὰ μὴ τὸ δημοσιεύῃς καὶ βρῶ τὸ μπελά μου.

— Πές μου τὸ πρῶτα καὶ βλέπουμε.

Κι ὁ καλὸς φίλος μ' ἐκείνη τὴν ξεχωριστὴν ἐπτανησιώτικη προφορὰ ἄρχισε νὰ μοῦ ἀπαγγέλλῃ σιγά-σιγά τὸν «Ἀνεμόμυλο». Ἀκουσεῖ τον καὶ σύ:

Ὁ κόσμος εἶναι πλανερὸ μαγνάδι,
Κεντισμένο μὲ ρόδα καὶ μὲ βάρια
Μ' ἄλιους καὶ μ' ἄστρα ποῦ τ' ἀπλώνει ἡ Μαία·
Ἀπάνου στῆς Ἀλήθειας τὸ σκοτάδι.

Σ' ἀγαπούσαμε τόσο ἐρμὸ ρημάδι,
Γιατὶ στὴ μέση ἀπ' τῆς ζωῆς τὰ μάγια
Στὴν ψυχὴ μας ἐφανερώνας τὴν ἄγια.
Τοῦ Θανάτου θωριά, τὸν κρύον Ἀδν.

Τὸ τίποτα, κι ἀνίξερα στὰ βάθεια
Τοῦ εἶναι μας ἐξύπναες μία λαχτάρα
Νὰ γλυτρώσουμε ἀπ' ὅλα μας τὰ πᾶθια.

Τὴν πικρὴ νὰ ξερκίσουμε κατὰρα
Τῆς ζωῆς, καὶ νὰ ποῦμε μονομίας
Στ' ἄδυτα τῆς θεϊκῆς ἀνυπαρξίας.

Ὅταν ἀκουσῇ τὸ ποίημα αὐτὸ, ἓνα σονέττο ὅπως βλέπετε, με τὸ βαθύ του, τὸ πολυσύνθετο, τὸ φιλοσοφικώτατο νόημα, ἔμεινα ἐκστατικὸς γιὰ πολλὴν ὥρα.

Πολὺς καιρὸς ἐπέρχεν ἀπὸ τότε ποῦ τὸ πρῶτόκουσα. Ὁ καλὸς μου φίλος ἔφυγε πλὴν ἀπὸ τὴ Βιέννη. Μ' ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη ξέρω καὶ ἐγὼ τὸν «Ἀνεμόμυλο» ἀπὸξω. Κ' ἐσκέφτηκα καὶ σὰς ὅλους τοὺς φίλους τοῦ «Νουμά», ὅτι μὲ χαρὰ θὰ τὸν μάθετε καὶ σεῖς ἀπὸξω, γιὰ νὰ τὸν λάτε σ' ἐκείνους ποῦ νοιώθουν ἀκόμα ἀπὸ καλλιτεχνικὴ συγκίνηση. Καὶ σὰς τὸ στέλνω ὅπως τᾶκουσα ἀπὸ τὸ φίλο μου.

Μ' ἂν τύχῃ καὶ κακοφανῇ τοῦ ἀγαπητοῦ Μαμ-

(*) Μαία, θεὰ Ἰνδικὴ ποῦ συμβολίζει τὸ θηλυκὸ γένος στὴ Δημιουργία, ἡ Μητέρα τοῦ Κόσμου ποῦ μᾶς τὸν παρυσιαίζει μ' ἐξωτερικὰ φαινόμενα πλᾶνα καὶ ἀπατηλά, ἐνῶ ἀληθινὴ ὑπόστασις ἔχει μονάχα ἡ θεότης. Ἡ Μαία ζωγραφίζεται σὰν μιὰ ὥραία γυναῖκα σκεπασμένη μὲ πέπλο ποῦ ἀπάνω του ἔχει κεντισμένες τὶς ζωγραφιὰς ὅλων τῶν δημιουργηθέντων ὄντων (Cogn λεξικ. Mayer).

πύλη, ποῦ χωρὶς νὰ τὸν ρωτήσουμε, βγάνουμε ἀπὸ τὸ θεσaurό του στὸ φῶς ἓνα τίτιο διαμάντι, ὅς θυμηθῇ τὰ λόγια τοῦ Πλουτάρχου: «Σὰν τὴ λαμπράδα τοῦ χωμένου χρυσαφιοῦ ποῦ δὲ φαίνεται» κτλ. καὶ ὅς μᾶς συχωρέτῃ ὁ γενναῖοκαρδὸς τραγουδιστὴς τῆς «Χρυσοπράσινης Σειρήνας τοῦ πελάου».

Με πολλὴν ἀγάπη

Βιέννη

ΔΑΜΠΡΟΣ ΑΣΤΕΡΗΣ

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

— Μπορεῖς νὰ μοῦ ξηγήσεις ἓνα περίεργον; Γιατὶ τάχα οἱ χῆρες ἐναπαυτρίζονται τόσο ἐφελκᾷ;

— Ὁ λόγος εἶναι ἐπειδὴ οἱ νεκροὶ δὲ μποροῦν νὰ μιλήσουν.

Εἶναι γνωστὸ πῶς τὰ μεγάλα καπέλλα τοῦ συρμού εἶναι τρομερὸς μπελάς μέσα στὰ θέατρα καὶ κασέρτα, ὅπως μᾶς τὸ ξήγησε ἡ κ. Ξένου τόσο νόστιμα. Τὸ λοιπὸν οἱ προάλλες ποῦ εἴτανε νὰ γίνῃ τὸ μουσικὸ πανηγύρι τοῦ Leeds, ἓνας ἐφημεριδογράφος συλλογίστηκε τ' ἀκόλουθο παίχνιδι:

Ἐγράψε σοδαρὰ στὸ φύλλο του, πῶς ἐκείνες οἱ κυρίες φοροῦν μεγάλα καπέλλα στὰ κασέρτα, ὅσες ἔχουν ἀνάγκη νὰ κρύβουν τὰ μεγάλα τους τ' ἄφτιά. Ἀποτέλεσμα εἶταν πῶς στὸ δεύτερο κασέρτο ὅσες κυρίες πήγανε σκουφωμένες φοροῦσαν μικρούτσικα καπελάκια, οἱ περσό-τερες μάλιστα πήγανε ξεκούσωτες.

Ὅς τόσο εἶναι γνωστὸ πῶς μερικοὶ συρμοὶ ἀρχῇ τους ἔχουν ἐλάττωμα. Τὰ κρενολίνα ἔξωφρα, τὴν παλιὴ ἐκείνη συρμὸ ποῦ εἶχε φέρι τὸ χρυσὸν αἰῶνα γιὰ τοὺς λιχοῦδηδες τῆς θηλυκῆς ἀνατομίας, τὰ ἔβγαλε ἡ ἀφτοκρατορίσσα Ἐδβίγκεν ὅταν ἤθελε νὰ κρύψῃ τὸ ἐννικημηνικό της πᾶθος. Τὰ ψηλά στηθίλια τὰ πρωτοφόρεσε ὁ Βελλινγτόνας σὺν ἑπαθῇ ρεματισμοῦς κτλ.

Ἐνας Ρώσος γατρός ἔκαμε μεγάλη καὶ πολὺ χρησιμὴ ἀνακάλυψη. Ἀνακάλυψε τὰ μικρόδια τῆς φαντασίας καὶ τὸ γιαιτοικό τους. Ἦθελε νὰ ξέρω πῶς κεντησιὲς τάχα τοῦ χρειάζονται, ὅς ποῦμα, τοῦ Χατζιδάκιως ὥστε νὰ κατορθωθῇ νὰ γράψῃ ἄρθρο του δίχως νὰ μεγαλοφωνεῖ πῶς εἶναι ὁ πρῶτος καὶ μόνος τοῦ κόσμου ἐπιστήμονας—ἴσως τουλάχιστο μὲ τοὺς μυθικούς ἐπιστήμονες ἄλλων ἐποχῶν, σὺν τὸν Λαβερρι καὶ τὸ Χίνεμαν;

Ἐλπίζουμε πῶς ὁ κ. Ἀντρέας Πλεντιέφ—ἄφρτ εἰν* τὸνομα τοῦ Ρώσου γατροῦ—δ' ἀπομονώσει καὶ τὸ μικρόδιο τῆς ποιητικῆς φαντασίας. Ἄν τοῦ χρειάζεται ἐγκέφαλος μ' ἄπειρο τέτοιο μικρόδιο μέσα του, τὸ καλύτερο εἶναι νὰν τοῦ στείλωμα ἀπὸ ἐδῶ τὸν ἐγκέφαλο τοῦ διαφανο-στεφανωμένου μας Ἀμπελά.

πεῖ πῶς ἡ καθαρεύουσα ἐπικρατεῖ, τὸ πολὺ μπορεῖ νὰ σημαίνει πῶς ἡ γλῶσσα μας κοντὰ στοὺς τύπους ποῦ εἶχε ὡς τὰ τώρα (ἐπομένως ἡ δημοτικὴ δὲν ἐξαφανίζεται), καὶ ἄλλους τύπους ἀπόχτησε. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ εἶναι ἄσχετο μὲ τὶς θεωρίες τοῦ κ. Σκια, καὶ ἐπομένως ἡ ἐξέτασή του δὲν ἔχει τὸν τόπο τῆς ἐδῶ.

ΣΗΥΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΝΗΣ

στις λέξεις ποῦ πῆραν ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἢ σοῦ ἐπλασαν οἱ γραμματισμένοι, ὅχι ὁ λαός, καὶ ποῦ τὶς μεταχειρίζομαστε γιὰ ἓνα σωρὸν πράγματα, γιὰ χίλια δυὸ νοήματα, ποῦ λέξεις ὁ λαός δὲν εἶχε νὰ τὰ πεῖ, ὅπως δὲν ἔχει καὶ κανεὶς λαός στὸν κόσμο, γιὰ τὸ ἐπρεπε πρῶτα νὰ ξέρι τὰ πράγματα καὶ νὰ χεῖ τὰ νοήματα, νὰ εἶναι μ' ἄλλα λόγια ὅχι λαός, ἀλλὰ κοπάδι ἀπὸ φιλοσόφους. Τὶς λέξεις αὐτὲς φυσικὸ εἴτανε, καὶ ἐκ τῶν προτέρων μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς φανερό, οἱ γραμματισμένοι ποῦ σ' αὐτοὺς χρήσιμες εἶναι, νὰ τὶς μεταχειρίζονται ἔτσι ὅπως τὶς ἔβγαψαν, τὶς ἐπλάσαν, ἢ ἀπὸ ἄλλους τὶς ἔμαθαν, χωρὶς νὰ τὶς ἀλλάζουσε σύμφωνα μὲ τῆς γλώσσας μας τὴ γραμματικὴ, ἀφοῦ εἶχαν τὴν ἰδέαν ὅτι δὲν ἐπρεπε νὰ τὶς ἀλλάζου, ἀφοῦ ἐπίστευαν ὅτι ἔτσι μὲ τὸν ἀρχαῖο τύπο εἶναι σωστές, καὶ ἀφοῦ, — τὸ ξέρουμε ὅλοι—ὁ γραμματισμένος προσέχει νὰ μιλάει σωστὰ, ἐνῶ ὁ ἀγράμματος μιλάει σωστὰ χωρὶς νὰ προσέχει, γιὰ τὸ αὐτό, ὅχι βέβαιον ὁ ἓνας, ἀλλὰ τὸ σύνολο, ὁ λαός, εἶναι ποῦ κάνει τὸ σωστὸ στὴ γλῶσσα. Τὸ νὰ μὴ μεταχειρίζομαστε λοιπὸν καθαρὴ τὴ δημοτικὴ, δηλ. τὴ γραμματικὴ ἐκείνη ποῦ ἀκολουθεῖ ὁ λαός, χωρὶς νὰ τὴ σπουδάσῃ, ἢ ἂν θέλετε ποῦ τὴ μαθαίνει χωρὶς νὰ πατήσῃ στὸ σχολιό, ἀλλὰ νὰ μιλοῦμε γλῶσσα ἀνακατωμένη δὲ θὰ